

tatem ad recipiendam proprietatem, vel dispositionem accidentalem naturæ suæ consentaneam, et fini, ad quem instituta est, accommodatam.

15. Ex his ergo satis demonstratum esse videtur ex parte materiæ non esse repugnantiam, neque improportionem ullam, quin possit esse sufficiens causa materialis quantitatis. Quod vero ita sit, imprimis videtur convincere exemplum de humano corpore, in quo suppono non esse aliam substantialem formam, præter rationalem animam, quod in sequente disputatione generaliter ostendam, et in præcedenti ex parte probatum est. Suppono deinde animam hominis esse spiritualem, et omnino indivisibilem. Hinc ergo concluditur ratio, nam quantitas humani corporis non potest esse in eo ratione totius compositi ex materia et forma; ergo est in sola materia; nam constat non esse in sola forma. Antecedens probatur, quia accidens, quod est in toto composito, attingit simul sua unione formam et materiam per modum unius; at vero quantitas non potest ullo modo attingere rationalem animam, cum hæc spiritualis sit; ergo non potest esse in toto composito humano, sed in sola materia.

16. *Quantitas in nullo spiritu recipi potest.* — Dicitur fortasse non repugnare ut accidens materiale attingat sua unione immaterialem formam ut informantem materiam; nam forma immaterialis attingit sua unione ipsam materiam; cur ergo non poterit materiale accidens attingere hujusmodi formam? Item in unione Verbi incarnati videmus corpus crassum et materiale habere unionem terminatam ad supremum spirituale suppositum, quale est Verbum Dei; quid ergo mirum quod quantitas terminet unionem suam ad infimum spiritum, ut corpori unitum? Sed nihilominus hoc dici non potest, quia quantitas unitur subjecto suo ut forma et actus ejus; et ideo illi tantum rei uniri potest, quæ est capax effectus formalis ejus; anima autem rationalis nullo modo est capax effectus formalis quantitatis, quia non est capax extensionis quantitativæ, etiam dum informat corpus; non ergo potest ullo modo in se suscipere nec totaliter, neque partialiter quantitatem; neque etiam potest unio quantitatis ad illam terminari, quia illa unio non est nisi informatio; informatio autem terminari non potest nisi ad rem capace effectus formalis. Unde nulla est proportio in exemplis adductis, ut ex dictis constat.

17. Aliter responderi potest, hoc quidem argumento convinci, quantitatem hominis recipi inhæsive in sola materia, non tamen probari, quod in tali materia non supponatur informatio humanæ formæ dantis esse materiæ, et constituentis compositum, quod dicatur recipere et causare quantitatem, quamvis non per se primo et secundum se totum illam recipiat, sed ratione alterius partis. Sed imprimis ex hac responsione sumo, solam materiam esse subjectum cui quantitas hominis inhæret, et consequenter illam solam esse causam materialem quantitatis; illa enim est causa materialis, ad quam terminatur unio seu inhæsiō formæ, quæ materialiter causatur; sed unio et inhæsiō quantitatis corporis humani ad solam materiam terminatur, ut argumentum factum probat, et in responsione conceditur; ergo materia per suam entitatem est sufficiens ad causandam materialiter quantitatem; unde consequenter fit, in qualibet re habere eandem sufficientiam et vim, quantum est ex se. Et confirmari hoc ac declarari potest amplius, nam, cum in homine sint materia et anima, inter materiam et animam est immediata unio substantialis; et inter quantitatem et materiam est etiam immediata unio, licet accidentalis; inter quantitatem vero et animam nulla est immediata unio, qua inter se uniantur, sed solum per accidens uniantur in uno tertio, scilicet materia; ergo sola materia est quæ exercet munus causæ materialis respectu quantitatis, quia hæc exercetur per immediatam unionem ipsarum, ut supra declaratum est.

18. Quamvis autem hoc satis esse videatur ad id quod nunc intendimus, hinc tamen ulterius concludi potest, sine causa vel fundamento dici unionem materiæ ad animam esse priorem natura unione ejusdem materiæ ad quantitatem, priorem (inquam) ordine generationis; nam de ordine perfectionis et finis, verissimum id est, nil tamen ad rem præsentem refert. Quod autem altera prioritas nulla sit, probatur, quia imprimis anima non dat materiæ intrinsicum et proprium esse illius, sed supponit illud, ut materiæ uniri possit, ut sæpe dictum est; ergo ex hac parte non supponitur necessario ordine naturæ unio materiæ ad animam. Rursus neque sub aliqua alia ratione unio ad animam est causa unionis ad quantitatem; ergo nullo modo est prior natura. Antecedens patet, quia non est causa in genere causæ materia-

lis; ostensum est enim materiam per solam entitatem suam causare materialiter, seu recipere quantitatem. Neque etiam est causa in genere causæ efficientis, quia neque altera unio fit ab altera, ut per se notum videtur, neque etiam ipsa anima, quæ unitur, est principium efficiens quantitatem sui corporis, quia nullum est indicium, nec sufficiens ratio hujus efficientiæ, ut infra generalius ostendam; et specialiter forma incorporea videtur valde improportionata, ut per se sit principium effectivum corporeæ molis et quantitatis. Nullo ergo modo antecedit unio materiæ ad animam, unionem materiæ ad quantitatem. Imo hæc videtur ordine naturæ supponi in genere causæ materialis, saltem tanquam conditio ex parte materiæ necessaria, ut possit materia esse subjectum aptum, tum ad actionem qua anima unitur materiæ, tum etiam ut ipsa anima possit informare, et subire vicem formæ corporeitatis, extenso quodam modo informans materiam, cum ipsa in se maneat inextensa.

19. Atque hinc ulterius fit, unionem materiæ ad quantitatem etiam esse priorem natura, prout dicitur, in subsistendi consequentia; nam imprimis extra controversiam est, unionem materiæ ad animam non posse naturaliter esse, aut conservari sine unione ad quantitatem, non solum quia non potest naturaliter esse anima in materia carente omni quantitate, quod est evidentissimum; sed etiam quia, perseverante hac unione hujus materiæ ad hanc animam, non potest variari hæc quantitas in hac materia; nam quantitas non potest expelli directe ab alia quantitate, quia omnes sunt similes, neque una quantitas habet aliam contrariam, vel ita repugnantem, ut expellat eam ab eodem subjecto; ergo, manente eadem materia, et eodem composito totali vel partiali per unionem ad eandem animam, non potest quantitas variari. E converso autem, etiamsi anima recedat, et alia forma adveniat, potest eadem quantitas in materia perseverare; ergo unio ad quantitatem est simpliciter prior in subsistendi consequentia, atque ita sola materia erit propria causa materialis quantitatis. Consequentia est clara ex dictis, nec de illa est ulla controversia. Antecedens vero a priori probari potest ex dictis, quia unio ad quantitatem in nullo genere causæ pendet ab anima, vel ab informatione ejus; et aliunde potest anima directe expelli a materia per introductionem alterius formæ repugnantis, et per mutatio-

nem aliarum dispositionum, quas necessario postulat talis forma in materia quam informat; ergo nulla ratio reddi potest cur, recedente anima a materia, recedat quantitas, aut dissolvatur unio ejus cum materia; solum enim corrumpitur una res ad desitionem alterius, quando ab illa pendet. Et quamvis dici possit quantitas mediate pendere ab anima, quatenus materia pendet ab illa, hæc tamen dependentia sufficienter suppletur per subsequentem formam, quæ informando, et suo proprio esse actuando eandem numero materiam, sufficienter terminat dependentiam ejus a forma; ergo nulla causa est ob quam, recedente anima, recedat quantitas humani corporis. Quæ ratio eodem modo probat de omnibus accidentibus quæ insunt corpori, media quantitate, et ab anima effective non pendet.

20. A posteriori vero idem probari potest; nam experimur in cadavere hominis statim post mortem ejus manere eadem accidentia corporalia quæ erant in homine vivo, exceptis illis facultatibus quæ sunt propriæ viventium, ac propterea effective ab anima pendet. Ad quam experientiam communiter responderi solet, illa accidentia videri eadem, non tamen esse, sed similia in specie, gradu et modo, numero tamen diversa. Quæ responsio admitti quidem posset, si et intercederet ratio quæ nos efficaciter cogeret ad sensum corrigendum, et reddi etiam posset sufficiens causa talium accidentium; neutrum autem hic intervenit. Primum ostensum satis est ratione metaphysica, qua facile evertimus fundamenta contrariæ sententiæ, quibus distinctius inferius satisfaciemus. Secundum autem probatur, quia si accidentia, quæ insunt cadaveri in instanti mortis, sunt numero distincta ab iis quæ erant in homine, necessaria erit aliqua causa efficiens, quæ illa de novo producat in illo instante; hæc autem sæpe nulla intervenit; ergo. Minor imprimis probatur ab aliquibus de quantitate ipsa, quia non potest fieri ab alia quantitate, cum quantitas non sit activa; neque etiam a qualitate, quia quantitas est prior qualitate corporea; unde non potest ab illa fieri; neque etiam a forma substantiali, tum quia hæc non est immediate activa; tum etiam quia nulla est forma substantialis communis omnibus rebus corporeis, cum tamen quantitas omnibus sit communis. Accedit quod si quantitas de novo fieret in materia cadaveris, fieret in illa, ut prius natura est non quanta et

indivisibilis, quod involvit repugnantiam. Verum hæ rationes non sunt efficaces; nam responderi potest quantitatem produci, vel comproduci potius ab agente extrinseco inducente formam; proxime vero esse ab ipsa forma introducta, per naturalem resultantiam; hoc enim modo non est inconueniens, formam immediate efficere aliquod accidens, ut a forma aquæ emanat intensio frigoris, cum se reducit ad pristinam frigiditatem. Neque ad hoc esset necessarium ut omnia corpora haberent aliquam formam substantialem communem, sed sufficere posset convenientia omnium formarum in ratione communi formæ substantialis. Neque etiam est inconueniens quod quantitas comproducat in materia et ex materia prius natura non quanta; nam in omni opinione, necesse est fateri quantitatem aliquando fuisse productam vel comproductam; et quacunquē ratione facta sit modo consentaneo suæ naturæ, necesse est factam esse in materia, et ex materia; ergo facta est ex materia, ut prius natura de se non quanta actu, quanta autem in potentia, et de se actu indivisibili quantitative, divisibili autem in potentia. Hoc ergo non includit repugnantiam, quia illa indivisibilitas quantitativa non intelligitur actu et quasi positive præcedere in materia, sed solum quasi negative, scilicet, quia materia de se non habet actu illam divisibilitatem, nisi per quantitatem conferatur; habet autem aptitudinem, quia habet entitatem aptam ad talem formam recipendam, ad quod necesse est ut ipsa materia ex se habeat quamdam divisibilitatem entitativam, quam infra explicabo, tractando de quantitate. Ad eundem ergo modum posset quantitas resultare ex forma cadaveris, et fieri ex materia sine repugnantia. De quantitate igitur non potest, ut existimo, efficaciter probari assumpta propositio, nisi aliunde supponatur, agentia naturalia nihil posse agere nisi in subjecto quantitative extenso, et divisibili; de qua ratione dicemus paulo inferius.

21. Igitur minor propositio superius assumpta præcipue probatur de qualitatibus, quæ sæpe non habent causam efficientem a qua fiant, si eadem numero non manent; non enim fiunt per naturalem resultantiam a forma cadaveris, quæ non sunt connaturales illi, imo sunt peregrinæ et extraneæ; unde fit ut brevi tempore paulatim amittantur, ut patet de calore, et similibus. Neque etiam fiunt ab extrinseco agente, quia interdum

nullum est circumstans aut proximum agens, quod possit inducere tantum calorem, aut tale temperamentum, quale manet aliquo tempore in cadavere hominis, maxime quando mors est violenta per suffocationem, jugulationem, etc.; in quo genere mortis vix invenitur causa particularis, quæ possit formam cadaveris inducere; et ad universales interdum confugimus, quæ illam efficiant ob rationem universalem, scilicet, ne materia maneat sine forma; de qualitatibus autem similibus, cum per se necessariæ non sint ad introductionem talis formæ, cui non sunt connaturales, non est cur a causis universalibus per se, et propria actione fiant; propriæ autem et particulares causæ sæpe nullæ sunt, ut inductione et experientia constat. Nec denique dici potest, hujusmodi calorem et alias qualitates fieri in eo instante ab spiritibus vitalibus, qui aliquo tempore manent, aut ab humoribus, præsertim sanguine; quia imprimis etiam de sanguine et spiritibus dubium est an eadem anima informantur, vel saltem an eorum formæ, quæ sunt quasi partiales, pendeant ex conjunctione ad animam, ita ut statim pereant, illa recedente; unde multi existimant, sanguinem statim ac effluit a venis, et separatur a reliquo sanguine qui manet in corpore, mutare formam substantialem, etiamsi retineat aliquo tempore calorem, et similia accidentia. Deinde tempus, quo durare possunt hujusmodi spiritus aut humores, est brevissimum; accidentia vero similia diutius permanent. Ac denique non solum in homine, aut aliis animalibus, sed etiam in aliis rebus, manent similia accidentia, ut supra ex Aristotele referebamus, etiamsi non sint intrinseca et connaturalia rei genitæ, ut possint a forma ejus dimanare; ut, verbi gratia, si ex vapore humido, et non summe frigido, sed habente aliqualem calorem, per condensationem fiat aqua, non semper fit summe frigida et pura, sed retinet eundem calorem; non tamen est nova causa extrinseca a qua fiat, sed permanet idem calor, quia non potest tam cito expelli a forma aquæ.

22. Et hinc sumitur etiam optimum ac generale argumentum, quia hæ qualitates intensibiles, et remissibiles, et habentes contrarium, si non manant ab intrinseca forma, sed per extrinsecam alterationem fiunt, non fiunt subito in gradu intenso, sed paulatim, quia et intrinseca forma, et alia corpora circumstantia resistent; sed videmus has qua-

litates manere in instanti mortis in magna intensione; ergo non est verisimile tunc subito per se fieri per actionem extrinseci agentis; cum ergo non fiant per intrinsecam dimanationem a forma cadaveris, signum est non tunc fieri, sed easdem numero manere. Dicunt aliqui non esse necessariam aliquam causam efficientem harum qualitatum, quia naturali sequela succedunt pereuntibus similibus qualitatibus. Sed in his verbis involvitur repugnantia; quid enim significatur nomine naturalis sequelæ? Aut enim successio necessaria unius post aliud, aut naturalis dimanatio unius ab alio. Si hoc posterius significetur, illam emanatio est quædam efficientia; et ideo repugnantia involvitur; et præterea ostensum est, nullum esse principium vel formam, a qua sit talis dimanatio. Si vero dicatur prius, oportet imprimis reddere rationem illius necessariæ successionis; nam quod præcesserit similis qualitas, non est ratio sufficiens, ut necessario similis succedat, si subjectum omnino mutatur, et quod succedit priori subjecto, non petit similem qualitatem. Et præterea omnis necessaria successio requirit causam efficientem; nam quod succedit alteri, fit de novo; ergo ab aliquo fit; ergo vel per intrinsecam resultantiam, vel extrinsecam efficientiam, nec potest aliter intelligi naturalis sequela. Cum ergo interdum sæpe non intercedat talis causa intrinseca, vel extrinseca, signum est non esse ibi naturalem sequelam, sed durationem ejusdem numero dispositionis seu qualitatis. Quod si eadem qualitas manet, ergo et quantitas; nam cum talis qualitas insit, media quantitate, non posset eadem qualitas manere, si quantitas mutaretur.

23. Præter hæc argumenta physica, quæ ex corpore humano peculiariter sumpta sunt, quamvis nonnulla possint ad alias res extendi, sunt alia communia omnibus rebus generabilibus, quæ ex modo et ordine generationis naturalis desumuntur. Primum enim materia de se est sufficiens subjectum generationis naturalis, quatenus esse potest per actionem agentis corporei et naturalis; et aliunde est de se indifferens ad quamcunque formam, quæ per generationem induci possit; ex utraque autem conditione intelligi potest, materiam habere ex se quantitatem cœvam, et non mutare, vel aliquo modo acquirere illam per generationem. Ex priori quidem, quia ut materia sit aptum subjectum respectu agentis corporei et extensi, necesse est ut

ipsa præintelligatur corporata et extensa, quia agens corporeum prærequirit passum extensum et corporeum, et localem ac quantitativam applicationem ejus; imo et contactum, ut philosophi communiter dicunt. Nec satis est, quod in toto tempore alterationis prævia ad generationem, alteratio fiat circa subjectum quantum, sed necesse etiam est ut idem contingat in instante intrinseco generationis, in quo est nova actio procedens etiam ab agente corporeo, et quanto; ergo subjectum, quod supponitur illi actioni, etiam supponitur corporeum et quantum; non ergo fit quantum per illam actionem, nec immediate, nec mediate; nam conditio necessaria ex parte subjecti ut possit officium subjecti exercere, non potest fieri ab agente supponente necessario subjectum jam aptum ut agere possit.

24. Responderi potest, ad actionem corporei agentis satis esse quod toto tempore alterationis præcedentis supponat subjectum quantum, et in instante generationis ipsummet agens inducat formam talem, ad quam consequatur subjecti quantitas. Juxta quam responsionem negandum est, extensionem aut contactum quantitativum esse in rigore conditionem præviam, aut necessario prærequisitam ad omnem actionem agentis naturalis, sed vel prærequisitam, vel concomitantem; ad actionem enim accidentalem et alterationem est prærequisita, quia per alterationem non fit talis forma, ad quam consequatur quantitas, sed quæ potius quantitatem supponat; ad actionem autem substantialem negabitur esse conditionem prærequisitam in illo instante, sed consequentem ordine naturæ, quia per illam actionem talis inducitur forma, quæ possit secum adducere quantitatem et corporationem materiæ. Atque hoc modo solvi potest argumentum Commentatoris, nimirum, materiam habere ex se quantitatem, qua in diversas partes dividatur, quia ordinata est ut sit subjectum diversarum formarum, quas non potest nisi in diversis partibus recipere, quam partium diversitatem non habet nisi media quantitate. Ut enim omittam responderi posse, ad hoc satis esse entitativam partium distinctionem quam materia ex se habet, et non formaliter per quantitatem, etiam dici potest materiam a principio divisam esse in varias partes, quia sub diversis formis, et consequenter sub diversis partibus quantitatis condita est. Postea vero in singulis generationibus et corruptionibus hanc materiam conservari distinctam ab aliis

foto tempore præcedentis alterationis, per quantitatem quam habet sub forma rei, quæ corrumpitur; in instanti vero generationis, per quantitatem, quam in eodem instante obtinet, mediante forma geniti.

25. Sed licet hæc responsio apparens sit, tamen magis philosophicum, magisque consentaneum corporalibus agentibus videtur, quod in omni actione sua supponant subjectum quantum et divisibile, et distinctum ab aliis, non solum entitative, sed etiam quantitative, sibi que propinquum seu applicatum propria et locali applicatione, quæ non fit nisi media quantitate. Et hoc maxime confirmatur ex altera conditione materiæ, quæ est indifferentia ad plures formas; cum enim ex se talis sit ut determinatam formam recipiat, oportet ut ab agente prius accommodetur et proxime disponatur ad talem formam; hæc autem accommodatio et dispositio non fit nisi præviis dispositionibus accidentalibus, quas necesse est in materia recipi, tum quia antecedunt formam ad quam disponunt; tum etiam quia physica et naturalis dispositio proxime et immediate esse debet in eo subjecto quod disponit ac præparat; hæc autem dispositiones insunt subjecto, media quantitate; ergo et quantitas inest eidem materiæ.

Forma substantialis et dispositiones ad illam quem ordinem in materia servant.

26. *Prima responsio rejicitur.* — Ad hanc rationem variæ dantur responsiones, quas necesse est proponere et examinare, ut simul hæc sententia confirmetur, et si quæ est probabilis via defendendi priorem sententiam, innotescat. Prima ergo responsio est, materiam sufficienter aptari et accommodari ad formam per dispositiones, quæ tempore vel momento præcedunt introductionem substantialis formæ; nam, licet in eo instanti, in quo forma introducit, omnes præcedentes dispositiones desinant esse, ita ut in eo momento jam non sint, nihilominus relinquunt materiam accommodatam, et sigillatam (ut aiunt) ut sit proxime capax talis formæ in specie et individuo, potius quam alterius. Hæc tamen responsio supra, tractando de principio individuationis, rejecta est, eo quod illa sigillatio materiæ nihil esse possit in materia, si materia prorsus manet denudata priori quantitate, et qualitatibus omnibus. Quod autem immediate antea tales qualitates in materia præcesserint, est sola denominatio ex-

trinseca, quia in materia nullam rem, nec realem modum relinquunt, juxta hanc sententiam; non potest autem intelligi quod materia, quæ erat ex se indifferens, maneat disposita per solam extrinsecam denominationem.

27. *Secunda responsio improbat.* — Secunda responsio est, in eodem instanti generationis disponi materiam per ultimas dispositiones, et per eas præparari et accommodari ad formam, et nihilominus non esse subjective in materia, neque introduci in illam, nisi ut jam informatam substantiali forma, imo et consequi ex forma ipsa per naturalem dimanationem. Modus autem, quo hoc intelligi aut fieri potest, declaratur ex illo principio Aristotelis: *Causæ sunt sibi invicem causæ in diverso genere.* Unde fit ut forma et ultima dispositio possint sibi invicem esse causæ; nam calor ut octo, verbi gratia, est causa formæ ignis in genere dispositionis, quæ ad materialem causam reducitur, forma vero ignis est causa caloris ut octo in genere principii activi, vel formalis. Quo fit ut calor in suo genere sit prior natura quam forma, et ut sic intelligatur præcedere, disponendo et coaptando materiam ad formam, quamvis in alio genere sit natura posterior, et ut sic, intelligatur subsequi formam, et subjectari in toto composito.

28. Contra hanc vero responsionem multa occurrunt, quibus (ut existimo) satisfacere difficile est. Primum non intelligo, quomodo aliqua qualitas sit vere præparans et adaptans subjectum ad formam, et quod effective consequatur ipsam formam. Dico autem, *vere præparans et adaptans*; nam si esset tantum dispositio ornans et perficiens, facile intelligi posset consequens formam et necessaria etiam ad naturalem conservationem formæ; hic tamen agimus de dispositione præparante, quæ determinat et quasi proxime limitat capacitatem subjecti; et consequenter etiam determinat agens ad talem formam introducendam; ergo fieri non potest ut talis forma effective sequatur ex forma introducta. Probatur consequentia, quia si dispositio fluit a forma immediate, et forma ab agente, ergo agens simpliciter inchoat actionem suam ab introductione formæ, et non attingit active dispositionem nisi per formam, ergo talis dispositio nullo modo determinat agens ad talem introductionem formæ, sed potius, mediante forma, determinatur agens ad talem ultimam dispositionem efficiendam. Item, dispositio

illa nullam causalitatem realem habere potest, nisi quatenus facta est; fit autem mediante forma; ergo non potest intelligi ut habens causalitatem realem circa ipsammet actionem qua fit forma. Præterea, causa dispositiva non disponit, nisi informando, ut supra declaravi; unde, licet respectu termini, ad quem disponit, dicatur reduci ad causam materialem, tamen respectu subjecti, quod disponit, revera est causa formalis; si ergo hæc accidentia non informant materiam, quomodo disponunt illam? Item, si in genere causæ materialis dispositio illa est prior, ergo in eodem genere inest prius, tum quia ejus esse est inesse; tum etiam quia non disponit, nisi inhærendo et informando; si autem prius natura inest, cui, quæso, inest? Non materiæ, quia si in reali duratione non inest materiæ, nullum genus causalitatis exercere potest, mediante tali inhærentia; ergo secundum nullam prioritatem naturæ vel causalitatis potest vere concipi ut sic inhærens. Neque etiam potest inhære composito, prout exercet talem causalitatem, quia præparat ad compositum, et quia non disponit compositum, sed materiam, quia illud disponit, cui inhæret.

29. Præterea, si dispositio inhæret composito, necesse est formam substantialem antecedere in genere causæ materialis, et in genere præparationis et dispositionis ad ipsam formam accidentalem; ergo impossibile est ut in eodem genere forma accidentalis antecedit. Consequentia patet, quia non potest circulus committi inter causas in eodem genere causalitatis. Et antecedens probatur, quia vel accidens inhæret toti composito perse primo; et sic partialiter inhæret formæ substantiali; ergo antecedit forma substantialis in genere causæ materialis; vel accidens inhæret materiæ ut prius informatæ forma substantiali, et sic forma substantialis saltem est medium quo materia recipit quantitatem et subsequentes dispositiones; ergo multo magis dici potest forma substantialis dispositio materiæ ad recipiendam quantitatem, et cæteras dispositiones, quam e contrario.

30. Ad hoc responderi solet, in forma substantiali esse gradum, et prout forma confert superiorem et genericum gradum, complere subjectum dispositionum subsequentis gradus; et ita non committi circulum in eodem genere causæ inter eadem, secundum eandem rationem; ut, verbi gratia, anima ut dat esse corporeum, complet subjectum receptivum

quantitatis, in quo subinde recipi possunt dispositiones ad gradum viventis; et sic de subsequentibus. Sed hæc responsio mihi nunquam placere aut satisfacere potuit, tum quia illa distinctio formæ secundum diversos gradus, est distinctio rationis per nostros conceptus præcisos aut confusos; ergo nihil referre potest ad realem causalitatem et inhærentiam accidentium in materia vel composito; tum etiam quia, etiamsi loquamur de forma secundum primum gradum formæ substantialis dantis esse corporeum, introducit in materiam determinatam formam et distincta a reliquis; non enim introducit formam in communi; ergo antecedit dispositio præparans materiam; tum præterea quia forma, quæ corrumpitur, non prius expellitur sub gradu generico quam specifico; nam est impossibile intelligere gradum specificum sine generico, quia hoc est quasi fundamentum illius; unde si aliquis ordo deberet intercedere, inchoandum esset ab inferioribus gradibus; ergo nec forma opposita introducit prius secundum gradum genericum, etc. Denique falsum est agens prius disponere materiam ad gradum genericum; nam ignis, verbi gratia, non disponit ad formam elementi, nisi disponendo ad formam ignis; et sic de aliis.

31. *Corrupta dispositio non potest instrumentaliter physice inducere formam.* — Ultimo solet fieri argumentum de ratione causæ efficientis; nam dispositio ultima effective attingit eductionem seu introductionem formæ; nam accidens in virtute substantiæ attingit effectum ejus; ergo non potest eadem dispositio effective manere a forma, quam efficit. Respondent aliqui non dispositionem ultimam, quæ manet cum forma in instanti generationis, sed quæ immediate ante præcessit, attingere effective introductionem formæ, ut instrumentum ejus. Sed hoc improbabile est, quia quod non est, non potest esse instrumentum agendi; illa autem dispositio in illo instanti jam non est, juxta hanc sententiam. Quod vero proxime præcesserit, non satis est, quia solum est extrinseca denominatio; et licet sit naturalis sequela inter illam dispositionem et formam, necesse est ut illam sequela sit ex vi alterius causæ efficientis; nam illa sequela non est dimanatio formæ a dispositione, cum res non dimanet ab eo quod jam non est, sed est solum necessaria et immediata successio post talem dispositionem, quæ successio fundari neces-

sario debet in efficientia alicujus causæ, quæ unum efficit immediate post aliud. Melior responsio est, nullam dispositionem receptam in passo attingere effective introductionem formæ; quando autem dicitur accidens in virtute substantiæ attingere effective substantiam, non esse intelligendum de accidente quod recipitur in passo, vel effectu, sed de facultate accidentali, quæ est in ipso agente, ut verbi gratia, de calore, qui est in igne, vel de virtute seminali quæ est in semine. Sed, licet hoc admittamus, inde sumitur non leve argumentum; nam instrumentum naturale non attingit superiorem actionem principalis agentis, nisi prævia propria et connaturali actione, juxta doctrinam D. Thomæ, 1 part., quæst. 45, art. 5, infra tractandam; ergo si ignis per calorem, quem in se habet, attingit formam substantialem in instanti generationis, calor ejusdem ignis in eodem instanti agit prævia calefactione; ergo calor, qui recipitur in passo tanquam ultima dispositio ad formam ignis, non manat effective ab ipsa forma geniti, sed per propriam actionem fit a calore, qui est in igne generante; alias potius actio, qua educitur substantialis forma, esset prævia ad emanationem caloris, qui est ultima dispositio, quam e converso. Nec vero dici potest quod illa ultima dispositio simul fiat duobus modis, scilicet directe et immediate a calore ignis per actionem præviam in genere causæ materialis, et rursus a forma ignis geniti per emanationem naturalem, quia non potest naturaliter idem effectus simul fieri a pluribus causis, et actionibus totalibus ac per se sufficientibus; et quia secundum alteram actionem præviam deberet dispositio illa fieri in materia, licet per aliam emanationem dicatur fieri in composito.

32. *De tertia responsione fertur judicium.* — Tertia responsio ad principalem rationem, et probabilior, est in materia nullam per se requiri dispositionem præviam, sed solum per accidens ad expellendam formam, et dispositiones contrarias. Unde tota alteratio, quæ antecedit instans generationis, solum ad hoc ordinatur, ut in instante generationis materia maneat sine ulla repugnantia ad recipiendam actionem agentis perfectam; in materia autem sic relicta, agens statim introducit suam formam substantialem absque dispositione prævia cum omnibus dispositionibus concomitantibus ipsam. Nec enim quia materia ex se est indifferens, necessaria illi est ultima dispositio prævia, qua determinetur

ad talem formam; quia est indifferens per universalitatem seu integram capacitatem cujuscunque formæ; agens vero ex sua forma determinatur ad introducendam hanc formam in specie potius quam aliam; et ex circumstantiis, vel concursu primæ causæ determinatur ad introducendam hanc numero formam. Quod a simili declaratur ex accidentali actione, nam lignum de se indifferens est ad calorem et frigus; si vero applicetur ignis, recipit calorem potius quam frigus, non propter præviam dispositionem, sed propter determinationem et naturam agentis.

33. Hæc responsio est quidem apparens; sed videtur parum consentanea communi doctrinæ philosophorum, apud quos receptissima est distinctio materiæ in primam, et proximam, id est, præparatam et ultimo dispositam ad determinatam formam; et e contrario dicere solent iidem, formam unamquamque secundum propriam speciem, non respicere tantum materiam nudam, sed præparatam, et sibi accommodatam per connaturales dispositiones. Unde et anima definitur, *quod sit actus corporis physici, organici, etc.* Deinde non possunt omnes physici effectus illo modo commode salvari. Primo, quia juxta illam sententiam agens perfectum semper efficeret ex quacunque materia effectum sibi perfecte similem in omnibus qualitatibus sibi connaturalibus; quia si prius omnino denudat materiam, et relinquit illam sine ulla repugnantia, et in illa primo introducit suam formam perfecte sibi similem in natura specifica, necesse est ut ad illam formam necessario consequantur omnes qualitates et dispositiones ei connaturales, quia nihil est quod resistat formaliter in ipsa materia; videmus autem non ita accidere in naturalibus generationibus, sed multa substantialiter generari cum admistione peregrinarum qualitatium ob dispositionem, vel impuritatem materiæ ex qua generantur. Secundo, in agentibus æquivocis non potest reddi sufficiens ratio ob quam determinentur ad introducendam unam formam substantialem potius quam aliam; ut, verbi gratia, quando sol generat aurum, si in instanti quo introducit formam auri, reperit materiam nudam et de se prorsus indifferentem, non potest ab illa determinari; nec vero ex se est determinatus, alias semper induceret talem formam in materiam indifferentem. Et in generatione hominis optime etiam declaratur hæc difficultas; nam si in instanti, in quo anima rationalis inducitur in cor-

pus, tota materia corporis præintelligitur nuda omnibus dispositionibus, æque indifferens est secundum omnes partes suas, ut anima eas informet hoc vel illo modo, et ut ex illa sequantur hæc vel illæ dispositiones in hac vel illa parte materiæ; unde ergo determinatur ut in hac parte potius uniatur hoc modo quam alio?

34. Solum video posse responderi, esse hanc naturalem successionem rerum, ut post talem alterationem præcedentem sequatur talis forma, vel unio formæ, etiamsi materia de se sit indifferens, et virtus agentis eminentior. Ratio autem hujus successionis necessariæ solum reddi potest, vel quia agens natura sua est determinatum ad agendum tali modo, vel quia res ipsæ sunt ita ex se coordinatæ. Verumtamen hæc responsio solum est apta ad fugiendam difficultatem, non vero ad rem declarandam, et rationem ejus reddendam. Maxime quia tota alteratio, quæ præcedit, juxta hanc sententiam per accidens est, ad tollenda solum impedimenta, quæ sunt ex parte passi; ergo ordo et successio inter illam alterationem et sequentem actionem non potest esse per se; neque inde sumi potest sufficiens ratio determinationis. Tertio, urget ratio superius facta, saltem ad hominem, quia ignis vel sol introducit formam medio calore, aut lumine, ut instrumento; ergo agit prævia calefactione, etc. Responderi vero similiter potest, agere prævia calefactione non in eodem instanti, sed prævia calefactione, quæ præcedit toto tempore ante instans generationis. Quæ responsio eadem ratione non satisfacit, quia illa calefactio duratione anterior, solum per accidens est prævia juxta hanc sententiam, propter expellendam formam repugnantem. Unde si fingeremus non esse necessariam calefactionem ad corrumpendum prius subjectum, sed alia via posse corrumpi, nihilominus in instanti generationis, ignis generaret ignem medio calore suo; ordo autem instrumenti in agendo prævia actione propria est, per se, et non per accidens; ergo non debet esse solum in actione, quæ antecedit duratione, sed etiam in ipso met instanti generationis.

In quatuor membra præsens questio dividitur.

35. Fundamenta posterioris sententiæ videntur sane valde urgentia, et aliquid convincere, quod ad præsentem quæstionem maxime pertinet, aliquid vero satis proba-

biliter persuadere, quæ ut declarem, et sententiam meam aperiam, distinguo varias quæstiones, quæ hic involvuntur. Prima et in præsentem præcipue intenta, est an ratione proprii subjecti et causæ materialis sola materia possit terminare dependentiam formæ accidentalis, ita ut proxime et adæquate accidens inhæreat soli materiæ, etiamsi alias debeat esse informata forma substantiali, tanquam necessaria ad esse materiæ, non tamen ut concurrente simul in ratione subjecti, vel causæ materialis, ad esse formæ accidentalis. Secunda quæstio est, si quantitas et alia accidentia, quæ illi insunt, inhærent materiæ prædicto modo, an inde sequatur quantitatem esse coævam materiæ, et manere eandem numero cum aliis accidentibus in genito et corrupto. Tertia quæstio est, an in aliquo genere causæ dici possit formam prius uniri materiæ, quam accidentia; et quomodo in variis opinionibus loquendum sit. Quarta quæstio esse potest, esto inhæreere possit quantitas soli materiæ, an quando substantialis forma materialis est et extensa sicut materia, tunc quantitas immediate etiam inhæreat toti composito per se primo, ita ut utramque ejus partem essentialem proxime attingat.

Quantitas interdum soli materiæ inhæret.

36. Dico ergo primo, rationibus posteriori loco factis sufficienter convinci, materiam esse posse, et de facto aliquando esse proprium subjectum, cui soli quantitas inhæret, quamvis non extra compositum substantiale, quod ab aliis dici solet, materiam esse subjectum inhæSIONIS, quamvis totum compositum sit subjectum denominationis, vel aliter, compositum esse quod recipit quantitatem, rationem vero recipiendi esse solam materiam; sicut totus homo denominatur intellectualis, et habere seu recipere intellectum, quamvis ratio recipiendi seu subjectum inhæSIONIS sit sola anima. Et hæc conclusio est auctorum secundæ sententiæ, et non est contraria auctoribus primæ. Unum excipio Durandum, qui diserte declarat contrarium sensum, solum propter illam rationem, quod materia est potentia pura, et ideo non potest recipere actum accidentalem sine substantiali. Quæ ratio solum probat, actum substantialem exigi, vel ad summum præexigi ante actum accidentalem, non vero quod ipsemet actus substantialis necessario debeat concurrere materialiter ad recipiendum accidens. Nec video